

СПІЛЬНІ СТАНДАРТИ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В ЄС: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕАЛІЗАЦІЇ

У статті досліджено поняття «стандарти цивільного процесу», запропоноване в Резолюції Європейського Парламенту від 4 липня 2017 р. (2015/2084(INL)), на прикладі основних проектів зі зближення цивільного правосуддя в ЄС та світі (це Європейські правила цивільного процесу *ELI-Unidroit*, Принципи транскордонного цивільного процесу *ALI-Unidroit*), а також Фінального звіту М. Сторма «Зближення судового права в ЄС». Це питання надзвичайно актуалізувалося впродовж реформи цивільного судочинства в Україні, одним із завдань якої є наближення національного законодавства до європейських стандартів правосуддя.

Ключові слова: гармонізація цивільного процесу, європейський цивільний процес, засади цивільного судочинства, завдання цивільного судочинства.

Вступ

Тенденції до зближення цивільного процесу і подолання відмінностей, що існують у національному законодавстві різних країн, актуальні не тільки для держав-членів ЄС. Реформа судоустрою та судочинства в Україні спрямована на підвищення рівня захисту прав і запровадження європейських та загальносвітових стандартів цивільного правосуддя. Об'єктивні реалії сучасного світу вимагають від доволі консервативної системи правосуддя стати більш гнучкою і змінюватися відповідно до потреб суспільства. Поширення суспільних відносин вимагає ефективних і відповідних механізмів захисту прав їхніх учасників, а в транскордонних справах і поготів. Це можна проілюструвати на дуже простому прикладі договору роздрібної купівлі-продажу товарів, що останнім часом часто здійснюється за допомогою мережі Інтернет, а доставка товарів замовляється на домашню адресу покупця. Складно уявити, що покупець, який не витрачає час на відвідання магазину, у разі виникнення спору щодо належного виконання умов цього договору, укладеного в мережі, звернеться за захистом своїх прав через суд до продавця, який, найімовірніше, перебуває в іншій державі. Він намагатиметься вирішити спір за допомогою наявних інструментів у мережі Інтернет, зокрема EU Online Disputes Resolution Platform або Ebay Disputes Resolution Center, який щорічно вирішує мільйони спорів своїх користувачів.

Водночас, навіть за нагальної потреби, зрозуміти специфіку процесуальних правил іншої країни навряд чи можливо хоча б з таких причин: мовні перешкоди, суттєві розбіжності

в розумінні та регулюванні процесуальних відносин. Тобто, якщо правосуддя в цивільних справах не змінюватиметься, не ставатиме більш сучасним і зручним, навряд чи переваги внутрішнього ринку, а також зони вільної торгівлі, як у випадку України та ЄС, стануть доступні звичайним споживачам – громадянам та малому бізнесу.

Як визначити ті процедури, правила або принципи цивільного процесу, які повинні наближуватися? Які правила мають стати спільними для цивільного процесу різних держав і що розуміють під цим терміном?

1. Стандарти цивільного процесу в європейському законодавстві

У липні 2017 р. було ухвалено Резолюцію Європейського Парламенту, що включає рекомендації Комісії щодо спільних мінімальних стандартів цивільного процесу в Європейському Союзі (2015/2084(INL)) [6]. Спільні мінімальні стандарти цивільного процесу – вперше запропонований термін на рівні актів права ЄС, хоча питання наближення цивільного процесуального законодавства розглядалося доволі давно (зокрема, див. проект М. Сторма [10]).

У цій Резолюції зазначено, що основним завданням закріплення єдиних спільних мінімальних стандартів цивільного процесу є забезпечення прав особи шляхом встановлення мінімальних стандартів щодо початку, проведення і завершення провадження з розгляду цивільних справ у судах держав-членів (п. 3), що забезпечить якісно новий етап гармонізації цієї галузі права, що відображає загальне прагнення

спільноти до визначення єдиних підходів до основних положень цивільного процесу, які, за задумом авторів цих реформ, мають застосовуватися як до транскордонних, так і до внутрішніх спорів [15, с. 9–92].

Основою для розробки спільних мінімальних стандартів цивільного процесу стали не тільки ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (ЄКПЛ) та відповідна судова практика, але й документи Союзу, зокрема Установчі договори та Хартія основних прав, європейський *acquis* у сфері співробітництва в галузі цивільного правосуддя, а також прецедентне право Суду Європейського Союзу, сформоване на принципах національної процесуальної автономії та ефективного судового захисту (див.: *inter alia*: judgment of 16 December 1976, *Comet BV v Produktschap voor Siergewassen*, 45/76, ECLI:EU:C:1976:191 and judgment of 15 May 1986, *Marguerite Johnston v Chief Constable of the Royal Ulster Constabulary*, 222/84, ECLI:EU:C:1986:206).

Було також використано різні робочі документи та дослідження, серед яких робочий документ «Про встановлення спільних мінімальних стандартів цивільного процесу в Європейському Союзі – правова основа», дослідження Дослідницького центру Європейського Парламенту під назвою «Спільні мінімальні стандарти цивільного процесу», поглиблений аналіз Служби досліджень держав-членів, що має назву «Європеїзація цивільного процесу: до спільних мінімальних стандартів?» [7], поглиблений аналіз Генерального директорату з внутрішньої політики «Гармонізовані правила та мінімальні стандарти в європейському праві цивільного процесу» [9]. Так само, як і дані статистики та аналітики, зокрема Інформаційне табло ЄС з питань правосуддя 2016 р. [2], дослідження Європейської Комісії з ефективності правосуддя 2016 р. доповідь № 23 «Про європейські судові системи: ефективність та якість правосуддя» [1].

Основою для зазначених пропозицій спільних мінімальних стандартів цивільного процесу стали також проекти Європейського інституту права (ELI) та Міжнародного інституту уніфікації приватного права (UNIDROIT) «Від транскордонних принципів до європейських правил цивільного процесу» [8], а також Американського інституту права (ALI) та UNIDROIT «Принципи транскордонного цивільного процесу» [5]. Дослідження щодо наближення законів та правил держав-членів відносно деяких аспектів процедури цивільного судочинства, так званий Звіт Сторма, теж було визнано основою спільних мінімальних стандартів цивільного процесу в ЄС [10].

Відповідно, серед запропонованих стандартів цивільного процесу, що потребують гармонізації, було передбачено положення щодо більш широкого тлумачення поняття транскордонних справ, визначення загальних зобов'язань держав-членів щодо забезпечення засобів, процедур та заходів ефективного судового захисту, вимог до проведення усних слухань (судових засідань), застосування тимчасових та інших забезпечувальних заходів, так званої процедурної продуктивності, мотивованості рішень, загальних принципів щодо управління провадженням (організації розгляду справи), порядку надання доказів, залучення судових експертів, особливостей врегулювання спору без судового розгляду, розподілу судових витрат, надання правової допомоги, а також вимоги щодо унеможливлення зловживань фінансуванням, за рахунок якого особа звертається до суду. Передбачено також наблизити положення про порядок вручення документів, забезпечення права на адвоката в цивільному судочинстві, доступу до інформації, тлумачення та перекладу основних документів, визначення обов'язків сторін та їхніх представників, вимоги до публічного судового розгляду, забезпечення незалежності та неупередженості судів [15, с. 9–25].

Тобто серед цих стандартів є принципи цивільного процесу, які відображені в національному законодавстві, конкретні права учасників процесу, а також правила, які застосовуються для розгляду і вирішення справ. *Як охарактеризувати поняття «стандарти цивільного процесу» і чим воно відрізняється від таких близьких до нього понять, як принципи права та права учасників процесу?*

2. Стандарти цивільного процесу. Принципи цивільного процесу

Отже, термін «стандарти цивільного процесу» не є загальнозживаним або традиційним, тому видається доцільним охарактеризувати його природу та визначити критерії для відокремлення від принципів цивільного процесу або прав його учасників.

Зазвичай принципи права характеризуються як ідеї, загальні засади, що визначають правове регулювання відносин конкретної галузі. Серед принципів цивільного процесу виділяють диспозитивність, змагальність сторін, публічність та відкритість тощо. Але, відповідаючи на поставлене запитання, логічно одразу згадати Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод, а також рішення Європейського суду

з прав людини, за допомогою яких сформувалася цілісна концепція права особи на захист своїх прав судом, права бути почутим у суді, права на незалежний та неупереджений суд тощо. Не варто ототожнювати права особи, в яких розкриваються елементи права на судовий захист, та стандарти процесу, які пропонуються.

У деяких працях використання юридичної термінології намагаються пов'язати або навіть обумовити загальним значенням конкретних слів, які застосовують у праві. Це настільки ж оманливо, як і використання одних і тих самих нотних записів для різних музичних інструментів та співака – специфіка науки полягає в тому, що використання понятійно-категоріального апарату дає нам можливість передати саме той контекст, якого прагне науковець або законодавець, надаючи терміну легальне тлумачення. Як цілком слушно зауважив Л. Вітгенштейн, який дав просту, але доволі чітку відповідь: проблеми розв'язуються не завдяки набуттю нового досвіду, а завдяки упорядкуванню вже давно відомого. Філософія – це боротьба проти зачарування нашого інтелекту засобами нашої мови (див. Вітгенштейн Л. *Філософские исследования*. Кембридж, 1945).

Поняття «стандарти цивільного процесу» дійсно пов'язане з близькими за своєю сутністю поняттями «права особи», а також «принципи цивільного процесу». Право на судовий захист, так само як і право на організацію свого захисту і право бути почутим у суді, є невідокремними правами особи. Вони реалізуються впродовж розгляду і вирішення справи за допомогою норм, що містяться в процесуальному праві. Зокрема, право на судовий захист реалізується за допомогою норм про цивільну процесуальну право- та дієздатність особи, порядок звернення до суду, розгляду заяви особи, що звернулася до суду тощо. Це права особи, які є складовими або похідними від загального конституційного права особи на судовий захист.

Близькими до прав особи за своєю природою є принципи цивільного процесуального права як галузі права або засади цивільного судочинства. Принципи відрізняються від прав тим, що вони встановлюють баланс прав суду та учасників процесу. Зокрема, принцип диспозитивності вказує на те, що суд розглядає справи не інакше як за зверненням особи, в межах заявлених нею вимог і на підставі доказів, поданих учасниками справи або витребуваних судом тільки в передбачених законом випадках (ч. 1 ст. 13 ЦПК України). Але однієї цієї норми не достатньо для цілісного забезпечення повної реалізації принципу

диспозитивності, тому в інших статтях Кодексу закріплено такі його елементи, як: вимоги до заяви та порядок звернення до суду; вимоги до подання та дослідження доказів; вимоги до рішення судом справи по суті тощо. Ці права також розкривають зміст інших принципів цивільного процесу, як-от рівноправність сторін, їх змагальність тощо. Тільки єдина повна концепція реалізації системи принципів цивільного процесу дає змогу досягти результату і забезпечити захист прав осіб, що звертаються до суду.

Якщо концепції прав особи та засад цивільного судочинства є доволі усталеними, то стандарти цивільного процесу – поняття доволі нове і не є загальноживаним ні в законодавстві, ні в доктрині права.

У Доповіді, що містить рекомендації Комісії щодо спільних мінімальних стандартів цивільного процесу в ЄС [15, с. 9–92], підготовленій Комітетом з правових питань, від 6 червня 2017 р., зазначено, що запропонована Директива не впливає ні на судову організацію держав-членів, ні на основні характеристики способів регулювання судового процесу, але сприяє запровадженню єдиних підходів, оскільки національні правила цивільного процесу держав-членів значно відрізняються; ці відмінності часто стосуються основних процесуальних принципів та гарантій, що впливає на взаємну довіру та довіру між судовими органами різних держав.

Також у Доповіді йдеться про те, що спільні мінімальні стандарти цивільного процесу є необхідними для формування належної основи для наближення та вдосконалення національного законодавства держав-членів з огляду на їхню гнучкість. Відповідно, під час підготовки нових положень законодавства про цивільний процес доцільно втілювати загальні узгоджені положення щодо принципів цивільного судочинства. Це також сприятиме підвищенню довіри до цивільного судочинства всіх держав-членів, що, своєю чергою, повинно привести до ефективнішої, швидшої та більш гнучкої судової співпраці в умовах взаємної довіри; усунути перешкоди для вільного пересування громадян на всій території держав-членів, тим самим гарантувати, що громадяни, які виїжджають за кордон, більше не будуть стурбовані проблемами, пов'язаними з особливостями цивільного судочинства інших держав-членів [15, с. 9–92].

У Робочому документі щодо запровадження спільних мінімальних стандартів цивільного процесу в Європейському Союзі, що був підготовлений 21 грудня 2015 р. Комітетом з правових питань, відстоюється позиція, відповідно до

якої запровадження спільних мінімальних стандартів у цивільному судочинстві відбується не за допомогою одноразової дії, а через складний процес, який тільки розпочинається. Правовою основою для цього процесу є положення Договору про функціонування ЄС, які надають останньому відповідну компетенцію для забезпечення нормального функціонування внутрішнього ринку.

У Пояснювальній записці до Директиви зазначено, що запровадження спільних процесуальних стандартів на рівні Союзу, безсумнівно, сприятиме загальній обізнаності про процесуальні правила та механізми, які вже існують у ЄС. Вони також заохочуватимуть транскордонний бізнес і споживачів, підвищуватимуть довіру до процесуальних систем інших держав за допомогою запроваджених спільних процесуальних принципів. Це трохи збентежує, оскільки таким чином нібито ототожнюються принципи і запропоновані стандарти цивільного процесу.

У Доповіді, присвяченій спільним мінімальним стандартам цивільного процесу в ЄС, зазначено: *“For the purposes of this Report we see procedural standards as an expression of general principles of civil procedure”* [11]. Відповідно, аналіз включає такі чотири категорії принципів: принципи доступу до судів та до правосуддя, принципи забезпечення справедливості судового розгляду, принципи забезпечення ефективності процесу, принципи забезпечення справедливого та ефективного результату. Ці принципи стали основою запропонованих стандартів відповідно до концепції багаторівневої системи принципів Н. Ендрюса (див. докладніше його працю про принципи цивільного процесу), в якій він виділяє на найвищому рівні фундаментальні принципи – процесуальні гарантії, як-от судова незалежність та безсторонність, провідні принципи-правила визначення компетентного суду, а також судового управління процесом, а також інші принципи, зокрема економії судових витрат тощо.

Також, як зазначено в Доповіді, *“a further feature of civil procedure are rules dealing with practical mechanisms, steps and powers”*. Отже, до стандартів також було віднесено конкретні правила, що регулюють процесуальні відносини за участі суду та сторін [11].

З наведеного вище можна зробити тільки загальний висновок, що запропоновані стандарти цивільного процесу охоплюють принципи цивільного процесу та загально визнані правила, що дають змогу забезпечити єдині підходи до розгляду і вирішення справ у суді.

3. Єдині підходи до стандартів цивільного процесу в Європі та в Україні

Україна як член Ради Європи є повноправним членом спільноти європейських держав, поділяє загальноєвропейські цінності та визнає рішення Європейського суду з прав людини. Реформування цивільного судочинства, певний етап якого було завершено в грудні минулого року, спрямовано на європеїзацію та модернізацію розгляду та вирішення цивільних справ у судах. Отже, варто визначитися, чи є паралелі між нашими нововведеннями та запропонованими загальноєвропейськими спільними мінімальними стандартами цивільного процесу.

Досліджуючи питання стандартів цивільного процесу, варто розпочати з тих кількох груп, у які вони були виокремлені: це ті, що забезпечують справедливий та ефективний результат розгляду справи; продуктивність судового розгляду; доступ до судів та правосуддя; а також справедливість процесу.

Варто одразу зазначити, що в ЦПК 2017 р. було уточнено завдання цивільного судочинства для забезпечення ефективного захисту прав.

Серед загальних засад здійснення судочинства була пропозиція визначити нові для цивільного судочинства України принципи, зокрема пропорційності, неприпустимості зловживання процесуальними правами тощо. Але основним, безсумнівно, є принцип *case management*, або організації розгляду справи, який було прийнято за основу під час реформування ЦПК. Цей принцип – новела реформ цивільного судочинства у Великій Британії, автором якої є лорд Г. Вульф [13, с. 44–51]. Він також відображає Принцип 14 Транскордонного цивільного процесуального обов'язку суду з управління процесом за сприяння сторін [4].

Серед спільних мінімальних стандартів, що забезпечують справедливий та ефективний результат розгляду справи [6], було запропоновано загальне зобов'язання щодо ефективного судового захисту, що полягає в наявності в державі засобів правового захисту, які відповідають вимогам щодо строків та витрат; пріоритет проведення усного слухання у справі за допомогою засобів зв'язку на відстані, а також гарантії застосування тимчасових і забезпечувальних заходів пропорційно та невідкладно з метою гарантованого виконання ухваленого рішення у справі у разі потреби – за відсутності відповідача.

У чинному ЦПК України відображено загальні підходи щодо справедливого розгляду справ з метою забезпечення ефективного захисту прав, а також значно удосконалено процедуру

застосування заходів забезпечення та зустрічно-го забезпечення позову. Водночас у ЦПК визначено пріоритет письмової процедури розгляду справ у порядку спрощеного позовного провадження (ч. 5 ст. 279 ЦПК України).

Терміном «продуктивність цивільного процесу» сучасна українська наука цивільного процесуального права не оперує. Під час перекладу терміна *efficiency of proceedings* ми застосували найближче за своїм змістом поняття, що передусім відповідає його змісту. Отже, стандартами, що забезпечують продуктивність судового розгляду, є такі:

1) процедурна продуктивність, що виявляється у справедливому визначенні процесуальних дій та строках їх вчинення в кожній конкретній справі з урахуванням заявлених вимог та інших особливостей;

2) мотивовані рішення, підготовлені впродовж розумного строку і настільки деталізовані, щоб надати можливість сторонам звернутися за їх переглядом;

3) управління провадженням, або case management, що змінює баланс ролі судді та сторін, що тепер повинні активно співпрацювати всі разом для якнайшвидшого та менш витратного розгляду справи. Не властиві чинному законодавству України повноваження суду і сторін відображають новий підхід до цивільного правосуддя, що сьогодні стає дедалі більш традиційним у європейських країнах. Він знаходить вияв у таких повноваженнях суду, як заохочення сторін співпрацювати під час провадження; виявлення проблем на ранній стадії; якнайшвидше вирішення питань, що потребують повного дослідження, тощо; з'ясування порядку вирішення питань; допомога сторонам у врегулюванні всіх або частини вимог; встановлення строків контролю за розглядом справи; обговорення тих питань судової справи, які зазвичай розглядаються в такій самій справі; розгляд справи без особистої участі сторін; використання наявних технічних засобів [15, с. 25–26];

4) пріоритет отримання доказів за допомогою використання сучасних технологій зв'язку. Цей підхід відповідає Принципу 19 Транскордонного цивільного процесу щодо усного й письмового представлення позиції сторін і доказів [4]. Ці нововведення характеризують і сучасний ЦПК України, в якому закріплено новий інститут письмових заяв учасників справи (розділ III глава 1 ЦПК України);

5) судові експерти, що означає можливість суду в будь-який час призначати судових експертів для здійснення експертизи конкретних

питань. Це положення відповідає Принципу 13, згідно з яким суд може затребувати думку *Amicus Curiae* [4]. Положеннями ЦПК України також забезпечено повноваження суду звернутися до експерта відповідно до ст. 103, але тільки у разі, якщо для з'ясування обставин, що мають значення для справи, необхідні спеціальні знання у сфері іншій, ніж право, без яких встановити відповідні обставини неможливо; або сторонами (стороною) не надані відповідні висновки експертів із цих самих питань або висновки експертів викликають сумніви щодо їх правильності [6].

Серед запропонованих стандартів цивільного процесу в ЄС ті, що забезпечують доступ до судів та правосуддя, але вже в іншому вимірі, ніж той, який запропонували М. Каппеллетті та Б. Гарт у 1970–1980-х роках. Зокрема, стандарти щодо вирішення спорів гарантують можливість сторонам спору на будь-якому етапі розгляду та з урахуванням усіх обставин справи, якщо суд вважає, що спір підходить для врегулювання, він може запропонувати сторонам скористатися посередництвом для врегулювання або з'ясування можливості врегулювання спору. Доступ до правосуддя, як правильно зазначено в Доповіді про доступність правосуддя, не можна розглядати як синонім доступу до судів та до адвокатів [3].

У ЦПК України закріплено положення про право сторін укласти мирову угоду, але в редакції 2017 року знайшов відображення цілком новий для національного законодавства інститут врегулювання спору за участю судді, що має забезпечити більш реальну перспективу вирішення спору без ухвалення рішення по суті.

Стандарти щодо судових витрат та їх пропорційності заявленим вимогам, а також запровадження принципу «платить той, хто програв» у цілому відображені в ЦПК України, а також положення про правову допомогу тим особам, які потребують розстрочення, відстрочення сплати судових витрат тощо. Інститут судових витрат зазнав значних змін під час реформи ЦПК, і сьогодні він у цілому відповідає підходам, що визначені в стандартах. Однак варто зауважити, що під час цих змін питання фінансування звернення до суду обійшли увагою, хоча ці положення в процесі запровадження колективних або групових позовів стануть нагально необхідними. Йдеться про подання позову, що здійснюється за рахунок приватної особи, приватної третьої сторони, яка водночас не повинна прагнути впливати на процедурні рішення сторони-позивача, зокрема щодо розрахунків; а також уникнути фінансування

позову проти відповідача, який є конкурентом постачальника фонду, або проти відповідача, від якого він залежить; так само як стягнення надмірних відсотків за надані кошти.

Стандарти, що забезпечують справедливість процесу, забезпечуються за допомогою таких елементів:

1) вручення документів здійснюється найкращими трьома способами: особисте вручення; поштова служба; або надання послуг електронними засобами;

2) право на адвоката в цивільному судочинстві, тобто на професійну правничу допомогу;

3) право на прозорий доступ до інформації про те, як розпочати різні процедури захисту прав, про строки давності та інші строки, а також суди, компетентні з розгляду різних справ, та необхідні форми, які треба заповнити для цього;

4) тлумачення та переклад основних документів, що надасть громадянам прозору та доступну інформацію про те, як розпочати різні процедури, строки давності та інші строки, компетентні суди з розгляду різних справ та необхідні форми, які треба заповнити для цього;

5) обов'язок сторін та їхніх представників діяти добросовісно, з повагою до суду та інших сторін, не спотворювати факти справи в суді свідоми чи несвідоми;

6) публічність судового розгляду, відкритого для громадськості, якщо Суд не вирішить зробити його закритим, у разі потреби, в інтересах однієї зі сторін, інших пов'язаних з нею осіб або в загальних інтересах правосуддя чи для охорони громадського порядку;

7) суддівська незалежність та неупередженість, а також підвищення рівня суддівської підготовки на різноманітних тренінгах [6].

Ці стандарти в цілому знайшли відображення в ЦПК України в редакції 2017 р. і ґрунтуються на тих пропозиціях, які вже прозвучали у Звіті М. Сторма та Проектах ALI-Unidroit. Однак варто зазначити, що автори запропонованих стандартів оминули увагою деякі питання, які було окреслено в цих проектах. Зокрема, йдеться про процедуру доказування, відкриття доказів [10, р. XIII] та розподіл обов'язку щодо визначення питань факту та права, а також негайного виконання рішень та перегляду ухвалених судових рішень [4].

Висновки

Минуло понад 20 років з часу публікації звіту Марселя Сторма, який став ключовим документом для подальшого розвитку ідеї доступності правосуддя в Європі та визначив основні тенденції реформування цієї галузі права в усьому світі. Думки, що пролунали в цьому проекті, відображають еволюційний крок назустріч особі, яка звертається до суду, в межах внутрішнього ринку ЄС. І саме в той рік, коли проф. Сторм пішов із життя, ми є свідками непересічних подій, коли в об'єднаній Європейській спільноті розпочинається запровадження спільних мінімальних стандартів цивільного процесу. Майбутній єдиний Цивільний процесуальний кодекс Європейського Союзу, про який мріяв професор, вже означено в документах Спільноти, і це ще раз засвідчує правильність його висновків та запропонованого підходу.

Україні як невідокремній частині Європи у світлі майбутнього членства в ЄС варто запозичувати передовий досвід, не втрачаючи при цьому переваг національного підходу до вирішення цивільних справ.

Список використаної літератури

1. 2016 CEPEJ Studies No 23 on 'European judicial systems: efficiency and quality of justice' [Electronic resource]. – Mode of access: https://www.coe.int/T/dghl/cooperation/cepej/evaluation/2016/publication/REV1/2016_1%20-%20CEPEJ%20Study%202023%20-%20General%20report%20-%20EN.pdf. – Title from the screen.
2. 2016 EU Justice Scoreboard [Electronic resource]. – Mode of access: http://ec.europa.eu/justice/effective-justice/scoreboard/index_en.htm. – Title from the screen.
3. A Strategy for Access to Justice The Report of Access to Justice (2), September 2015 [Electronic resource]. – Mode of access: <https://www.justice-ni.gov.uk/sites/default/files/publications/doj/access-to-justice-review-part-2-report.pdf>. – Title from the screen.
4. ALI / UNIDROIT Principles of Transnational Civil Procedure [Electronic resource]. – Mode of access: <https://www.unidroit.org/english/principles/civilprocedure/ali-unidroitprinciples-e.pdf>. – Title from the screen.
5. American Law Institute (ALI)/ UNIDROIT 'Principles of Transnational Civil Procedure' [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.unidroit.org/english/principles/civilprocedure/ali-unidroitprinciples-e.pdf>. – Title from the screen.
6. European Parliament resolution of 4 July 2017 with recommendations to the Commission on common minimum standards of civil procedure in the European Union [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2017-0282+0+DOC+XML+V0//EN&language=EN>. – Title from the screen.
7. Europeanisation of civil procedure: towards common minimum standards [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2015/559499/EPRS_IDA%282015%29559499_EN.pdf. – Title from the screen.
8. From Transnational Principles to European Rules of Civil Procedure [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.europeanlawinstitute.eu/projects/current-projects-contd/article/from-transnational-principles-to-european-rules-of-civil-procedure-2/?tx_ttnews%5BbackPid%5D=179508&cHash=78dc1e71ac8a0e9b4cb56bdf4801de95. – Title from the screen.

9. Harmonised rules and minimum standards in the European law of civil procedure' Prof. Dr. Dres. h.c. Burkhard HESS, Max Planck Institute Luxembourg for Procedural Law [Electronic resource]. – Mode of access: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2016/556971/IPOL_IDA\(2016\)556971_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2016/556971/IPOL_IDA(2016)556971_EN.pdf). – Title from the screen.
10. Storme M. Approximation of Judiciary Law in the European Union / M. Storme ; Rapprochement du Droit Judiciaire de l'Union Europeenne. – Dordrecht : Kluwer, 1994. – 225 p.
11. Tulibacka M. Common minimum standards of civil procedure. European Parliament, 2016 [Electronic resource] / Magdalena Tulibacka, Margarita Sanz, Roland Blomeyer. – Mode of access: http://www.europarl.europa.eu/cmsdata/105660/EPRS_CIVIL_PROCEDURE.pdf. – Title from the screen.
12. Ізарова І. О. Майбутнє цивільного процесуального законодавства в Європі: проект М. Сторма / І. О. Ізарова // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». – 2014. – № 24, вип. 29, т. 1. – С. 144–148.
13. Ізарова І. О. Принцип case management в цивільному судочинстві: порівняльне дослідження законодавства Італії та України / І. О. Ізарова, Е. Сільвестрі // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. – 2018. – № 89 (1). – С. 44–51.
14. Ізарова І. О. Теоретичні засади цивільного процесу ЄС : монографія / І. О. Ізарова. – Київ : Дакор, 2015. – 336 с.
15. Науково-практичний коментар до цивільного процесуального законодавства Європейського Союзу : Частина 2 / за заг. ред. І. О. Ізарової ; кол. авт.: І. О. Ізарова, Р. Ю. Ханник-Посполітак, Н. Ю. Панич, В. В. Терехов, А. С. Ковтун. – Київ : Дакор, 2018. – 568 с.

Iryna Izarova

COMMON STANDARDS OF THE CIVIL PROCEDURE IN THE EU: THE MAIN FEATURES AND PERSPECTIVES

The aim of this article is to study the notion of “common minimum standards of the civil procedure” proposed by the European Parliament in Resolution of July 4, 2017 (2015/2084 (INL)) with recommendations to the Commission on common minimum standards of the civil procedure in the European Union. It allows a further development and convergence of the civil procedure in the EU and the world – in the light of the Project on European rules of the civil procedure of ELI-Unidroit, ALI-Unidroit Transnational Principles of Civil Procedure, and M. Storm’s Final Report “Approximation of Judiciary Law in the EU”.

Trends in the convergence of the civil procedure and overcoming the differences existing in the national legislation of Member States are significant not only for the EU. The reform of the judiciary and civil procedure in Ukraine is aimed at increasing the level of protection of the rights and freedoms and the implementation of the European and worldwide standards of civil justice. The resolution adopted by European Parliament refers to common minimum standards for the civil procedure, and this is the first time when the term was proposed at the level of the EU law, although the approximation of the civil procedural law has been considered for quite a long time. Therefore, the article proposes approaches to the definition of these standards.

The main task of the implementation of the common minimum standards of the civil procedure is to ensure the rights of the citizens by establishing minimum standards for the opening, preparation, and resolution of civil cases in the courts of the Member States, which will provide a really new stage in the harmonization of this branch of law and reflect the general desire of the community to define common approaches to the basic provisions of the civil procedure.

Accordingly, the article focused on the study of the proposed common minimum standards of the civil procedure by comparing it with the Civil Procedure Code of Ukraine of 2017. Among them are the standards of providing funds, procedures, and measures for effective judicial protection, requirements for hearings, the use of temporary and other security measures, the efficiency of the procedure, the motivation of decisions, general principles of the case management, the order of providing evidence, involvement of experts, legal aid, as well as requirements to prevent abuse of funding by which a person goes to court. Also the approximation of the provisions on the procedure for the services of documents, the provision of the right to have a lawyer in a civil procedure, access to information, interpretation and translation of the documents, determination of the responsibilities of parties and their representatives, requirements for a public trial, ensuring independence, and impartiality of the judges.

Keywords: Harmonization of Civil Procedure, European Civil Procedure, principles of Civil Procedure, Goals of Civil Procedure.

Матеріал надійшов 16.04.2018